

การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพของชาวเขา

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวิถีทางดำรงชีวิตบางอย่างแตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ชาวเขาพวกนี้อาศัยอยู่กระจัดกระจายในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ รวม 20 จังหวัด 81 อำเภอ อยู่บนเขาสูงกวาระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 400 - 1,500 เมตร เป็นเนื้อที่ประมาณ 150,000 ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะทางภาคเหนือ ชาวเขาอาศัยอยู่ตามอาณาบริเวณที่เกิดของต้นน้ำลำธารของแม่น้ำในที่ราบภาคกลาง อาชีพและทัศนคติของชาวเขาเหล่านี้ บางครั้งจำเป็นที่ทางการของประเทศไทยจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ประชากรของชาวเขา

ชาวเขาที่มีอยู่ในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย มีประมาณ 23 เผ่า¹ แบ่งออกได้เป็นเผ่าใหญ่ ๆ 6 เผ่าคือ แมว เย้า ลีซอ อีก้อ มูเซอ และกะเหรี่ยง ชาวเขาในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 500,000 คน จากการสำรวจของคณะสำรวจจดประชากรชาติตามอาณาบริเวณที่มีการปลูกฝิ่น ในปี 2508 - 2509 ปรากฏว่าเฉพาะทางภาคเหนือ มีประชากรชาวเขาอยู่ 275,249 คน 48,123 ครอบครัว 2,717 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้ เผ่ากะเหรี่ยงมีมากที่สุด คือร้อยละ 44.8 และอีก้อน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.3 ความหนาแน่นของประชากรชาวเขาตัวเฉลี่ย 2.5 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

---

¹ทวีป คำรังสฤษดิ์, "ชาวป่าชาวเขาในประเทศไทย," ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย (โรงเรียนเสนาธิการทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, พิมพ์ครั้งที่สาม, 2515), หน้า 1.

ตามหลักทางมานุษยวิทยา สามารถแบ่งชาวเขาได้เป็น 2 พวก คือ

ก. พวกที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับจีน หรือพวกตระกูลจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan Stock) ไคแกพวก แมว เยา

ข. พวกที่สืบเชื้อสายมาจากทิเบต - พม่า (Burmese-Tibetan Stock) ไคแก บูเซอ ลีซอ อีกอ และกะเหรี่ยง

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่งจะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้เอง ยกเว้นกะเหรี่ยง

สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา

เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวเขาควรได้ทราบที่มาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยสังเขป ดังนี้

1. เผ่าแมว² (เรียกตามมติของคณะกรรมการชาวเขา) แมวอพยพมาทางลาวมากกว่าด้านรัฐฉานของประเทศพม่า มีแมว 50,000 คนเศษ ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เลย ชาวแมวอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 4,000 ฟุตขึ้นไป ไคอพยพมากกว่า 60 ปีแล้ว แมวมีมากที่สุดในจังหวัดน่าน

ชาวแมวในประเทศไทยแบ่งออกไปเป็น 3 เผ่าย่อย คือ
 แมวขาว แต่งกายมีแถบผ้าขาวติดตามอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสี
 ขาว ไม่มีลวดลาย มีมากกว่าแมวดำและแมวลาย
 แมวดำ ชอบแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง
 แมวลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอว กางเกงสีดำถึงตาตุ่ม ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบ
 เป็นดอกสีเหลืองสีขาวยาวเล็ก ๆ โปกศีระหะด้วยผ้าลาย บางคนสวมเสื้อลายดอก

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

แม้ทั้งสามเผ่าพูดภาษาเดียวกัน ภาษาพูดข้างคำคล้ายภาษาจีน บางคำผิดกัน
แม้จะรู้ภาษาจีนมากกว่าภาษาอื่น ถัดมาคือภาษาลาว - ไทย ซึ่งแสดงว่าชนเผ่านี้อพยพมา
จากดินแดนจีน มาอยู่ในประเทศลาวก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

หน้าที่ของภรรยาชาวแมวนั้น ต้องปรนนิบัติสามีและทำงานทุกชนิด เช่น ตักน้ำ
ตำข้าว ปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์ เก็บพืช ถางหญ้า ทำไร่ กรีดยาง ทอผ้า ผู้ชายจะมีความ
เป็นอยู่อย่างสุขสบาย นั่งบนตั่งจับน้ำชา สูบของยาน้ำพันควัน สนทนากับแขก ภรรยากลับมา
จากไร่ยังต้องคลี่ผืนป้อนสามีให้สูบ ถ้าภรรยาหากินคนเดียวไม่พอ หรือไม่มีบุตรชาย สามี
มีสิทธิ์หาภรรยาเพิ่มได้อีกหลาย ๆ คน จนกว่าจะช่วยกันทำมาหากินพอเลี้ยงดูกัน

2. เผ่ากะเหรี่ยง (ยาง)³ กะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณ 300 ปี
เป็นชาวเขาเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีประมาณ 12,300 คน อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ มี
เชียงใหม่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ
มีอยู่ประปรายในจังหวัด แพร่ ลำปาง ลำพูน

กะเหรี่ยงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,500 เมตร พวก
กะเหรี่ยงย้ายที่อยู่เสมอ แตะย้ายไปบริเวณใด ๆ เช่น ถ้าหัวหน้าบ้านตาย จะย้ายบ้านไป
ห่างจากที่เดิมประมาณ 5 ฟุต

กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

1. เผ่าสะกอ (ยางเมียง ยางคอย ยางแป่ ยางกะเลอ ยางขาว) กะเหรี่ยง
เผ่านี้ยังมีการแบ่งย่อยออกเป็น 2 พวกคือ

ก. ยางเมียงหรือกะเหรี่ยงที่ราบ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามป่าหรือที่ราบ

ข. ยางคอยหรือยางแป่หรือยางกะเลอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในป่าลึกหรือเนินเขา

2. เผ่าปัว (โหว ยางเหยียน) ชอบอยู่ตามพื้นที่ราบ

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4 - 5.

3. เผ่าววย (บเว่ แมระ ชะเยะ กะเหรียงแดง ยางแดง) อาศัยอยู่ตามพรหมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นส่วนใหญ่

4. เผ่าตองตู (ตองตู กะเหรียงดำ ตองตู พะโล) ชอบอยู่ปะปนกับพวกไทยใหญ่ ไทยเขินตามจังหวัดชายแดน โดยเฉพาะในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กะเหรียงนิยมการมีผิวเคียวเมี้ยวเคียว กะเหรียงไม่ชอบลูกนอกสมรส การตายของกะเหรียงจะมีงานรื่นเริงกัน ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิงมีโอกาสมาพบกันในตอนนั้น

กะเหรียงเป็นเผ่าแรกที่รู้จักการอนุรักษ์น้ำและดิน

3. เผ่าเย้า⁴ (แซ่เย้า เย้าฮั่น หมาน) มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน ลำปาง พวกเย้าในประเทศไทยมีมากกว่า 12,000 คน 80 หมู่บ้าน 1,300 หลังคาเรือน อยู่บนภูเขาเหนือระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000-4,000 ฟุต บ้านของพวกเย้าใหญ่โตกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ รูปร่างหน้าตาและวัฒนธรรมคล้ายพวกจีน มีการอาบน้ำ ชักเสื่อผ้าอยู่เสมอ เป็นชาวเขาที่มีศีลธรรม วัฒนธรรมและการศึกษาคึกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ บางคนส่งบุตรหลานมาเรียนในกรุงเทพมหานคร พวกเย้าใช้ภาษาและตัวหนังสือจีน⁵

ผู้หญิงเย้าเมื่อแต่งงานแล้ว มีสภาพพึ่งพิงของสามี งานทุกอย่างเป็นหน้าที่ของภรรยา เช่น การทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงมา ปรุงอาหาร หาฟืน เลี้ยงเด็ก ฯลฯ ถือว่าภรรยาเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี เมื่อสามีตายหญิงต้องอยู่ปรนนิบัติบิดามารดาของสามี หากมีชายอื่นมาชอบพอรักใคร่ ก็ต้องขู่ขอมิบัติมารดาของสามีเดิม มีราคาค่าตัวเกือบ 2 เท่าของการแต่งงานครั้งแรก ผู้ชายเย้ามีภรรยาได้ 3-4 คน การทะเลาะกันระหว่างภรรยาไม่มี เพราะภรรยาไม่ค่อยพอใจภรรยาหลวง นับถือเหมือนมารดามังเกิดเกล้า

⁴ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

⁵ชอบ คชานันต์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า (เอกสารอบรมครูโรงเรียนชาวเขา, ภาคศึกษา 8, พิมพ์ค้ำเนา, 2513), หน้า 6.

4. เผ่าลีซอ⁶ (แซ่ลีซอ) คำว่า "แซ่" แปลว่าชาวจีนกลางตามความหมายของภาษาไทยใหญ่ พวกลีซออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว มีมากในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลีซอมีหลายตระกูล เช่น เปี้ยะผ่า (แปลว่านั่ง) หรือ ซิมหัว, ลีอผ่า (ไม้) งวงผ่า (ปลา) วัระเกี้ย (ถวย) เสนจาง เสนมู เสนลอ เสนจอ เสนมี เสนยาง แซ่วอง แซ่ลี้ แซ่เลี้ยว เล่าลีหรือลีจว ฯลฯ จำนวนลีซอในประเทศไทยมีมากกว่า 20,222 คน รวม 50 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 - 50 หลังคาเรือน รวมอยู่บนภูเขา ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 4,000 - 5,000 ฟุต

ลีซอเป็นพวกชอบอพยพเร่รอนไปหลายดินแดน และใช้ชีวิตสังคมกับชนหลายชาติหลายเผ่า ภูษาจีนฮ่อ มูเซอ กอ ไทยใหญ่ และภาษาดั้งภาคเหนือของไทยด้วย ผู้หญิงลีซอหิวผมเสกกลาง เกลามวยไวซางหลัง แล้วโพกผ้าสีดำผืนใหญ่ และนิยมใช้สีตุคนาคมากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น หนุ่มสาวชาวลีซอ ชอบแสดงความรักกัน ณ ครกกระเดื่องท่าข้าว กลางลานบ้านหรือบริเวณใกล้ ๆ กัน ความสุขของผู้ชายชาวลีซอผูกไว้เป็นคำโคลงแปลได้ว่า "คิมสุรา คิมน้ำชา รับประทานอาหาร และรวมประเวณี" ทุกคนเกิดมาหาความสุขจากสิ่งเหล่านี้

5. เผ่าอ็อก⁷ (อะชา) ชาวอ็อกได้เข้ามาอยู่ตอนเหนือสุดของประเทศไทย เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย เข้ามามากในระยะเวลา 20 ปีนี้ มีประมาณ 30,000 คน 90 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 - 80 หลังคาเรือน

ชาวอ็อกมีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การแต่งงาน ผู้ชายไว้มงจุกเดี่ยวตรงกลางศีรษะ โพกผ้า สวมเสื้อกางเกงสีดำแบบจีน ผู้ชายมีภรรยาหลายคนไม่ได้ ด้เรือนไม่ชอบ ชาวอ็อกมีหลายตระกูล เช่น ตระกูล อามอ อาเชอ มูรี ลีจอ มาเยอ ซิมอ นารี อามี มาเว ฯลฯ พวกที่อยู่ในไทยเป็นตระกูลมูรีกับมาเยอ

⁶ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

สุนัขคำเป็นอาหารโปรดของชาวทอ นิยมใช้ตอนรับผู้มีเกียรติที่ไปเยี่ยมเยียน
กลางลานดินในหมู่บ้าน เรียกว่าลานสาวทอ ใช้เป็นที่เต้นรำ และหนุ่มสาวทอครักสัมผัส
ฝากรักกัน เมื่อคู่ใดถูกใจกันก็วิ่งมือกันไปชมสวรรค์กลางพื้นดินหรือบนขอนไม้ ตามบริเวณนั้น
ได้ เขาถือว่าเกิดมาโตเป็นสาวแล้ว จึงแสวงหาความสุขกับชายหนุ่มเสียก่อนแล้วจึงคอย
แต่งงาน

6. เขามูเซอ⁸ (ลาตู) ภาษาไทยใหญ่แปลว่า พรานป่า อยู่ในประเทศไทย
ประมาณ 16,000 คนเศษ ในเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก
ชาวมูเซอตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต
ชายและหญิงมูเซอ มีสิทธิฐานะและการทำงานเท่าเทียมกัน ถือคติว่าเมื่อมีท้องฟ้า
เขียว แดดดินเขียว ก็ต้องมีผิวเขียวเมื่อยเขียว ชาวมูเซอชอบการเต้นรำมาก ชอบเต้นรำ
เป็นหมู่ ๆ พร้อมเพรียงกัน

ชาวมูเซอแบ่งออกเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

6.1 มูเซอแดง (ยี่-ยา-ลาลามา) ความหมายของคำนี้มาจากเสือดำของ
ผู้หญิงซึ่งชอบขลิบควยดำสีแดง กว้างขนาดฝ่ามือบนเสื่อสีค้ำนั้นเอง ตั้งบ้านเรือนอยู่สูงกว่า
ระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต ชาวมูเซอไม่ชอบหิวลม อามน้ำ ชำนาญใน
การล่าสัตว์มาก สามารถล่าสัตว์ใหญ่ ๆ ควยหนาไม หัวหนาหมู่บ้านเรียก "ละกอ" กับ
"ปุจอง" ปุจองมีหน้าที่ทางศาสนา มีอิทธิพลเหนือหัวหน้า บางหมู่บ้านหัวหน้ากับปุจองเป็น
คน ๆ เดียวกัน ชอบสูบฝิ่น

6.2 มูเซอคำ (ลาตุนา) ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีกำมากกว่าสี
อื่น ในปีหนึ่งจะมีพิธีอามน้ำเพียงครั้งเดียว มีการเลี้ยงอาหารและเต้นรำฉลอง พวกนี้ไม่ชอบ
สูบฝิ่น

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

6.3 มูเซอิกุย (ลาฮูลี, ลาฮูลวง) ชอบสะพายดาบหรือเห็นมีดสั้นประจำ มีความชำนาญในการใช้ดาบมาก บ้านเรือนสร้างแข็งแรงกว่ามูเซออื่น มีการแต่งกายสองแบบ แบบหนึ่งแต่งกายคล้ายมูเซอแดง อีกแบบหนึ่งแต่งกายคล้ายเผ่าลีซอ มูเซอิกุยมีจำนวนน้อยกว่ามูเซออื่น

6.4 มูเซอเซเล (ลาฮูนาเมียว) การแต่งกาย ภาษาพูด คล้ายมูเซอคำ ผู้ชายมีภรรยาหลายคนได้

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขา

ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันเดียวกันในชุมชนรวมเผ่า เห็นได้ชัดในรูปของเครื่องแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ชาวเขาเหล่านี้จะรักษาลักษณะประจำเผ่าของตนไม่เปลี่ยนแปลง และจะแต่งงานภายในเผ่าเดียวกันเท่านั้น ไม่มีการแต่งงานข้ามเผ่า ยกเว้นมูเซอ ลีซอ อีกอ เพราะอยู่ในตระกูล พม่า-ธิเบตด้วยกัน แต่กพบน้อยมาก ชาวเขานิยมแต่งงานแบบ Polygamy (ผัวเดียวเมียเดียว)

ระบบครอบครัว มี 2 แบบ

1. แบบ Nucleus Family คือ ในบ้านเดียวกันมี สามี่ ภรรยา และบุตร ซึ่งมูเซอนิยมแบบนี้

2. แบบ Extended Family คือในบ้านเดียวกันมี พ่อ แม่ บุตร ที่ยังไม่แต่งงาน และพวกบุตรชายที่แต่งงานแล้ว ซึ่งพวกแม่และเขานิยมแบบนี้

ชาวเขาโดยทั่วไปนับถือผี (Animism) บางหมู่บ้านมีหมอผี ถึง 10 คน หมอผีเหล่านี้สืบต่อกันมาทางมรดก แต่ต้องมีความสามารถติดต่อกับสิ่งลี้ลับได้ หมอนี้มีฐานะทางสังคมสูงในหมู่บ้านของชาวเขา มีหน้าที่ในการเซ่นไหว้ผี ทำพิธีกรรมต่าง ๆ หมอผีมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

นอกจากชาวเขาจะนับถือผีแล้ว ในระยะหลังศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ได้เข้าไปมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชาวเขามากขึ้น ในทางศาสนาพุทธนั้น พระภิกษุสงฆ์ไทยได้ขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่ชาวเขา ซึ่งเรียกว่า "พระธรรมจาริก" โดยมีวีธีดำเนินงาน ดังนี้

ทุกปีประมาณเดือนธันวาคม เจ้าคณะอำเภอ และจังหวัดจะคัดเลือกพระภิกษุที่
สมัครใจเสียสละ ขึ้นไปเผยแผรพระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาตามหมู่บ้านที่ศาสนาพุทธและศาสนา
อื่นยังเข้าไปไม่ถึง พระภิกษุเหล่านี้เป็นคนไทยพื้นราบ จะขึ้นไปปฏิบัติงาน 4 เดือน
1 ปีบ้าง นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรที่เป็นชาวเขา ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วไม่
น้อยกว่า 1 ปี เขารวมเป็นคณะพระธรรมจาริก ออกไปปฏิบัติงานตามเฝ้าของตน รวมไปถึง
กับพระธรรมจาริกด้วย

หากมีชาวเขาเลื่อมใสต้องการจะบวชในพระศาสนา ทางพระธรรมจาริกก็บวชให้
โดยผู้ที่บวชต้องมีคุณสมบัติดังนี้⁹

1. ต้องอ่านออกเขียนได้
2. ต้องบวชไม่น้อยกว่า 1 พรรษา
3. มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 35 ปี

ภิกษุสามเณรชาวเขาที่บวชแล้ว จะถูกส่งไปรับการศึกษาเล่าเรียนที่ศูนย์ฝึกอบรม
พระพุทธศาสนาแก่ภิกษุสามเณรชาวเขาที่วัดศรีโสภณ เชียงคอบสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
ส่วนศาสนาคริสต์นั้น เจมส์ แมคคาร์ซี¹⁰ กล่าวว่า ในปี ค.ศ. 1897 แมคกิลวารี
ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาในหมู่บ้านเชอ ใกล้อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายได้จาริกไป
เผยแผรศาสนาที่อำเภอแม่จัน และที่อื่น ๆ อีก นี่ก็จุดเริ่มต้นของการเผยแผรศาสนาคริสต์
แก่ชาวเขาในประเทศไทย

ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์โดยเฉลี่ยแล้วมีไม่มากนัก ในประเทศไทยมีเผ่าอีก
นับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 10 ครอบครัวยุเท่านั้น¹¹ ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด

⁹ ประสิทธิ์ ติศวัณ, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์
ชาวเขาเคลื่อนที่ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๑), หน้า 14-15.

¹⁰ เจมส์ แมคคาร์ซี, อ้างจาก พินิจ พิษย์กล้า, "ประวัติชนเผ่ามูเซอในประเทศไทย,"
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่ามูเซอ (พิมพ์ครั้งที่ ๑), หน้า 9.

¹¹ ขอบ คชานันท์, อีโก้ (ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ ๑),
หน้า 7.

กว่าเดืออื่น ได้แกาะเหวียงสะกอ ซึ่งปีเตอร์ฮันตัน¹² ไคองหลักฐานของพม่าว่าใน ค.ศ. 1931 กะเหวียงสะกอนับถือศาสนาคริสต์รอยละ 25 ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงเห็นว่าในปัจจุบันนี้กะเหวียงนับถือศาสนาพุทธและคริสต์มาก แต่ถึงกระนั้น การนับถือผีของเขากยังมีอยู่

สภาพเศรษฐกิจของชาวเขา

เดือแมว¹³

แมวเป็นชาวเขาที่มีรายไคสูงสุค โดยเฉลี่ยแล้วแมวจะมีรายไคประมาณปีละ 3,000 - 3,500 บาทตลอดครอครัว แมวส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในทางเพาะปลูก เช่น ข้าว และปลูกพืชอื่น ๆ มี มัน น้ำเต้า ข้าวโพค พริก หัวผักกาค ปอ คราม ยาสูบและฝิ่น กะเหวียง¹⁴

กะเหวียงมีอาชีพในทางปลูกข้าว ทำนาคำ แต่พวกอยู่บนภูเขาทำไร่เลื่อนลอย แต่ละครอครัวในหมู่บ้านจะมีไร่ข้าว คิคเฉลี่ยแล้ว 2 ไร่ มีผู้ไม่มีที่ดินอยู่ประมาณ 33-35 เปอร์เซนต์ ที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อเกี้ยว เพื่อแลกเปลี่ยนข้าว พวกกะเหวียงสะกอที่อยู่บนเขาสูงมักจะเป็นผู้ที่มีที่ดินเองและปลูกพืชผักต่าง ๆ ซึ่งจะมีประมาณ 60% การคำนวณผลิตผลจากไร่เลื่อนลอย มีความยากลำบาก ทั้งนี้ เนื่องจากคนพืชอาจเจริญเติบโตอยู่เพียงบางส่วนของไร่ และไม่ได้ผลเต็มที่ การบริโภคโดยเฉลี่ยในหนึ่งปีของครัวเรือนใช้ข้าวเปลือก 1,234 ก.ก. กะเหวียงบางครอครัวจะไร่ข้าวปนกับข้าวโพครับประทานแต่ก็ใช้ในกรณีที่คัมขันหรือคอคอยากจริง ๆ

¹²ปีเตอร์ ฮันตัน, กะเหวียงโปในภาคเหนือของประเทศไทย (พิมพ์คัสสำเนา), หน้า 15.

¹³ภคคี ชมภูมิ่ง, ชาวเขาเดือแมวในประเทศไทย (คักจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง สถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเดือแมว), หน้า 8.

¹⁴ปีเตอร์ ฮันตัน, เรื่องเคิม, หน้า 13.

อ็อก 15

อาชีพสำคัญของพวกอ็อกคือ การเพาะปลูกแบบไร้เลื่อนลอย การล่าสัตว์ไม่ได้ทำกันเป็นอาชีพสำคัญอย่างชาวมูเซอ พิษที่ปลูกมี ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวเคี้ยว อ้อย พริก ผัก ถั่ว แตง และกล้วย กล้วยสวนมากปลูกในสวนนอกบ้าน สวนครัวทำกินน้อย นอกจากนี้พวกอ็อกยังปลูกยาสูบ ชา และฝ้าย พวกอ็อกมีการแลกเปลี่ยนข้าว ฝ้าย และแรงงาน เช่น การทำไร่หะอย่างง่าย ๆ และการรักษาพยาบาลระหว่างหมู่บ้าน รายได้ประจำปีของพวกอ็อกประมาณ 1,400 บาท ต่อปี

มูเซอ 16

มูเซอมีชีวิตผูกพันอยู่กับเกษตรกรรมตลอดปี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง มูเซอทำไร่เลื่อนลอย และปลูกฝิ่น มูเซอชอบทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาสูงชัน ส่วนประกอบทางเศรษฐกิจอย่างอื่นก็มีบ้างไม่มากนัก อาทิเช่น การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการสะสมของป่า

ลีซอ 17

อาชีพชาวเขาเผ่าลีซอปลูกพืชหลัก 3 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และฝิ่น นอกจากนี้ก็มีผักกาด เผือก มันฝรั่ง มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลืองบางหมู่บ้านปลูกชาและคันทอด้วย การปลูกข้าวมักจะปลูกในพื้นที่ที่หักร้างดวงพงใหม่ ปลูกซ้ำที่เดิมประมาณ 2 - 3 ปี แล้วก็ทิ้งย้ายไปบุกเบิกที่ดินแห่งใหม่ การปลูกข้าวปลูกในเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวต้นเดือน

15ชอบ คชานันต์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

16พินิจ พิษยกัลป์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามูเซอ (พิมพ์อัสสาเนา), หน้า 24.

17ประเสริฐ ชัยพิฤสิทธิ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ (พิมพ์อัสสาเนา), หน้า 11.

ชันวาคม ชาวโศกปลูกต้นเดือนเมษายน และเก็บผลในเดือนสิงหาคม การปลูกเริ่ม
หวานในเดือนกันยายน และเก็บในเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ลีซอเป็นพวกที่มีความ
ขยันขันแข็ง ฐานะความเป็นอยู่ไม่ยากจนเกินไปนัก ทุกครอบครัวมีพอใช้พอกิน

เขา¹⁸

เขาเป็นชาวไร่ที่ขยันขันแข็ง จึงทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เขาทำการเกษตร
แบบไร่เลื่อนลอย ทำการเพาะปลูกแบบโค่นป่า ปลูกข้าวไร่ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากร
ธรรมชาติ อันมีผลทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือเกิดน้ำหลากเพราะไม่มีอะไรกักกัน อันจะ
ทำลายทรัพย์สิน พืชผลของชาวพื้นรายได้อันมีก่อนการค้าขายดีนึ่งทำกันอย่างกว้างขวาง
เขาย่างคนรวยมาก แต่ปัจจุบันรายได้ของชาวเขาเขาตกต่ำมาก เพราะรัฐบาลห้าม
การสูบและขายฝิ่น

สรุปสภาพทางเศรษฐกิจของชาวเขาโดยทั่วไป

เป็นระบอบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self Suffecient) กล่าวคือชาวเขา
จะปลูก ข้าว ข้าวโพด ฝัก และเลี้ยงไก่ หมู และวัว เพื่อบริโภคในครัวเรือน ฝิ่นเป็นพืช
ที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขามากที่สุด การทำการเพาะปลูกแบบโค่นไม้ ทำลายป่า
หรือทำอะไรเลื่อนลอย เป็นผลเสียหายในทางคานเศรษฐกิจต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก เพราะ
เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และทำให้เกิดน้ำหลากได้
เพราะไม่มีสิ่งกีดขวาง สรุปแล้วชาวเขาส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีการอพยพและเคลื่อนย้าย
อยู่มอย ๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ

ปัญหาของชาวเขาต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

1. ปัญหาการทำลายป่า เนื่องจากชาวเขาทำอะไรเลื่อนลอย เนื้อที่ป่าและต้นน้ำ

¹⁸ ขอบ คราอนันต์, เรื่องเดิม, หน้า 7.

ลำธารทางภาคเหนือถูกทำลายปีละ 100,000 - 200,000 ไร่ แบบโค่นแล้วเผา เพื่อทำ
ที่อยู่อาศัย ปลูกฝิ่น ชาว ชาวไท พริก ถั่ว ผัก เพื่อใช้ในการบริโภค เลี้ยงสัตว์ ปั่นน้ำมัน
ให้ชาวเขารายได้ดีที่สุดประมาณ 3,200 บาท 3,600 บาทต่อปี

2. ปัญหาทางศาสนาสังคม ชาวเขามีความรู้สึกในความแตกต่างทางสังคม รู้สึก
เปรียบเทียบ และมีความไม่แน่ใจว่าเป็นพลเมืองของชาติใด ชาวเขาถือตนว่าไม่มีสัญชาติ
ทั้ง ๆ ที่เกิดและพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่คอยห่วงแทนพื้นแผ่นดินไทยที่ตนอาศัยอยู่ ไม่
มีที่ยึดเหนี่ยวในสถาบันที่ตนรักและห่วงแทน ซึ่งเป็นการร้ายที่จะเป็นเป้าหมายของการดำเนิน
การของคอมมิวนิสต์

ชาวเขาบางเผ่ามีสังคมกึ่งเร่ร่อน เช่น มูเซอ กะเหรี่ยง เนื่องจากการทำไร่
เลื่อนลอย ทำให้ต้องย้ายที่ทำกินอยู่บ่อย ๆ นอกจากนั้นสาเหตุอื่นก็มีผลให้โยกย้ายได้เหมือน
กัน เช่น เหตุผลทางศาสนา และความเชื่ออื่น ๆ¹⁹

นอกจากนี้ยังมีชาวเขาพวกแม่ ที่อยู่ต่างหมู่บ้านกัน จะมีความสัมพันธ์ติดต่อกันเป็น
ประจำต่างต้องไปมาหาสู่กันแทบทุกปี จากการติดต่อแบบนี้ทำให้มีการลักลอบข้ามแดนไปมา
กันอยู่เป็นประจำ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำได้ยาก เพราะทะเบียนบ้านของแม่พวก
นี้ไม่ได้ทำทั่วกันทุกหมู่บ้าน²⁰

นอกจากนั้น พวกแม่ชอบฟังวิทยุกระจายเสียง ซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษาแม่
จึงอาจตกเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ เพราะพวกนี้โดย
เฉพาะอย่างยิ่งพวกแม่มีเครื่องรับวิทยุฟังข่าวซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษาแม่จากฝ่าย
กระบวนการประเทศลาวทุกวัน และรับฟังเป็นภาษาแม่ของฝ่ายแดง ชักชวนให้เขาออก
นอกประเทศไปฝึกอาวุธ และโฆษณาชวนเชื่ออยู่เนื่อง ๆ²¹

¹⁹ พินิจ พิษยกุลย์, เรื่องเดิม, หน้า 13.

²⁰ นุศิษฎ์ จินดาศรี, "ประวัติความเป็นมาของแม่บ้านแม่โต," ฉบับที่ 1 วันที่
17 ตุลาคม 2509 (เอกสารอัครสำนาน), หน้า 25 - 26.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

การที่ชาวเขายูบนเขาสูง ๆ การติดต่อไม่สะดวก ย่อมยากในการที่จะทำให้
 ชาวเขากลายเป็นคนไทย เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและองค์การสาธารณะต่าง ๆ ดูแล
 ช่วยเหลือไปไม่ถึง ครั้นจะให้ชาวเขาเหล่านั้นอพยพลงมาที่ราบ ก็จะก่อให้เกิดปัญหา
 เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชายแดน ที่เมื่อฝ่ายเราได้นำชาวเขามาอยู่ ณ ที่ราบเสียแล้ว
 ชาวเขาเผ่าอื่น หรือชาวเขานอกประเทศก็จะอพยพเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดปัญหาที่แก้ไม่
 ตก²²

3. ปัญหาค่านการเมือง

จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ ปัญหาค่านการเมืองจะกล่าวไว้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร
 แต่พอที่จะแยกออกเป็น 2 ประการ คือประการที่หนึ่งปัญหาในการปกครองตนเอง ประการ
 ที่สอง ปัญหาในการที่เจ้าหน้าที่ของราชการปกครอง เพื่อให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง จึงขอกล่าว
 การปกครองของแต่ละเผ่าดังนี้

หมู่²³ ชุมชนเขามูเซอบางแห่งได้ยอมรับหัวหน้าอาวุโสของชุมชนเป็นบุคคลสำคัญ
 กว่าหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย แต่โดยความเป็นจริงแล้ว
 ชุมชนมูเซอมีได้สนใจกับความแตกต่างในเรื่องระบบทั้งสองนี้มาก เพราะชีวิตประจำวันของ
 พวกเขาอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าหมู่บ้านของตนเอง หัวหน้าหมู่บ้านบางคนได้รับ
 การยอมรับว่ามีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมาก

แม้²⁴ อำนาจในการปกครองในชุมชนแม้มีที่มาจากอย่างน้อย 4 ทางด้วยกันคือ
 อำนาจตามกฎหมาย (หัวหน้าหมู่บ้านได้รับสารตราตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้ใหญ่
 บ้าน) ทางหนึ่ง ตามจารีตประเพณีทางหนึ่ง จากการประชุมหมู่บ้านทางหนึ่ง และจากความคิด
 เห็นของพวกอาวุโสซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของหัวหน้าหมู่บ้าน ตามปกติแล้วหัวหน้าหมู่บ้าน

²²ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 8.

²³พินิจ พิษยภัลป์, เรื่องเดิม, หน้า 17.

²⁴นุศิษฎ์ จินตาศรี, เรื่องเดิม, หน้า 35 - 42.

จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามอีกทางหนึ่ง ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ที่ใช้อำนาจในการปกครอง
 ไคแกวรงชนชาวแมว โดยให้หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ใช้อำนาจแทน การดำเนินงานของหัวหน้า
 หมู่บ้านจะต้องเป็นไปตามภายในกรอบของจารีตประเพณีและความคิดเห็นของที่ประชุมหมู่บ้าน
 จะทำตามอำเภอใจตัวเองไม่ได้ การรักษาความสงบเรียบร้อย หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกประชุม
 ชายฉกรรจ์ให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ชาวแมวทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของ
 หัวหน้า โดยปกติกแมวไม่นิยมไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออำเภอ เว้นแต่ในกรณีที่มีการ
 ฆาตกรรมเกิดขึ้นเท่านั้น ในการรักษาความยุติธรรม ชาวแมวจะพยายามตกลงกันเองก่อน
 ถ้าตกลงไม่ได้จึงจะไปพึ่งต่อทางราชการต่อไป

จากเอกสารของนายบุญศิษฏ์ จินดาศรี²⁵ ได้บรรยายลักษณะชาวเขาเผ่าแมวไว้
 ว่า ชาวเขาเผ่าแมวรักความเป็นอิสระ เป็นชาวเขาเผ่าที่ศรัทธาของเงินสูงกว่าน้ำใจ มีความ
 ทะเยอทะยานสูง และภูมิใจที่ฉลาดกว่าเผ่าอื่น

เข่า²⁶ ชาวเขาเผ่าเข่าไม่มีหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าใหญ่ที่มีอำนาจปกครองไปทุก
 หมู่บ้าน คงมีแต่หัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากห้วงราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรืออบจ
 อาจเป็นกำนัน ไม่มีกฎเกณฑ์ในการเลือกหัวหน้า พวกเขานิยมนับถือความเป็นผู้นำของ
 ตระกูล หรือแซ่บางแซ่ หัวหน้าหมู่บ้านนอกจากติดต่อกับทางราชการของไทยแล้ว ยังได้รับ
 ความไว้วางใจให้ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ และได้รับเชิญไปในพิธีแต่งงานและการเลี้ยงใน
 พิธีต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้มีหัวหน้าดั้งกล่าวแล้ว ยังมีหมอนี่ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาของ
 พวกเข่าทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยังมีผู้อาวุโสอีกคนที่ช่วยกันปกครองชาวเขา
 เผ่าเข่า คนในสังคมเข่าที่มีอายุจะได้รับความนับถือและสามารถว่ากล่าวคนมีอายุน้อยได้
 หากใครโต้เถียงถือว่าเป็นคนไม่ดี

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

²⁶ ขอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า 5.

อีก²⁷ ปกติแล้วหมู่บ้านอีกก็มีผู้ใหญ่บ้าน 2 คนคือ หัวหน้าใหญ่และหัวหน้ารอง เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน บรรดาผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะให้คำแนะนำ ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเลือกโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้านมักจะชำระข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนีประนอม การชดเชยค่าเสียหายระหว่างดูความเข้าใจกันแพร่หลายในบางกรณี อย่างไรก็ตามชาวเขาเผ่าอีกที่มีความรู้หรือเคยศึกษาคอและพูดภาษาชาวพื้นราบได้ สามารถมีอิทธิพลในพวกตนได้มาก

ลี้ซอ²⁸ การปกครองไม่มีหัวหน้าเผ่า ไม่มีหัวหน้าหมู่บ้าน มีชนบธิธรรมนิยม ประเพณีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม แต่ไม่มีผู้ใช้อำนาจในการปกครอง สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการปกครองตนเอง ไม่ขึ้นกับใคร แม้ในหมู่บ้านบางแห่งจะมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ แต่ดูเหมือนบุคคลเหล่านี้ไม่มีอำนาจสิทธิเด็ดขาดอย่างไรเลย ลักษณะการปกครองเป็นการเคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่เขาจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามหรือไม่นั้น เป็นเรื่องความคิดและการพิจารณาของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่า ประชาชนลี้ซอเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมของตน อย่างไรก็ตามก็ลี้ซอไม่กล้าทำสิ่งใดอันขัดแย้งกับความปรารถนาของผู้นั้นในสังคม เขาจะต้องได้รับอนุญาตจากสมาชิกในชุมชนเสมอ ที่ทำให้ชาวเขาเผ่านี้ได้อยู่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์กันความเป็นญาติพี่น้อง มีสกุลหรือแคว่อย่างเดียวกัน มีสิ่งแวดล้อม อาชีพ และชนบธิธรรมนิยมเหมือนกัน การตัดสินใจ ถ้าพิพาทตกลงกันไม่ได้ ผู้อาวุโสเป็นผู้ตัดสิน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะต้องไปถึงผู้ใหญ่หรือกำนันที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตัดสิน แต่โดยมากจะตกลงกันได้ก่อน

กะเหรี่ยง²⁹ การปกครอง มีผู้เป็นหัวหน้าทางพิธีกรรมซึ่งได้ตำแหน่งมาโดยการสืบช่วงตามสายฝ่ายบิดา นอกจากนี้เขายังเป็นหัวหน้าผู้มีอำนาจในกิจการทางโลกและเป็นที่ยุติสุดท้ายของผู้นั้นในอันที่จะใช้อำนาจของเขา เพื่อปฏิเสธการขออนุญาตและเนรเทศบุคคล

²⁷ ขอบ คชาอนันต์, เรื่องเดิม, หน้า 6 - 7.

²⁸ ประเสริฐ ชัยพิฤสิต, เรื่องเดิม, หน้า 14.

²⁹ ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า 17 - 19.

อันซพาล ถึงแม้ว่าความเห็นของเขามีน้ำหนักกว่าคนส่วนใหญ่ แต่เขามักจะยอมฟังการถกเถียงของเสียงส่วนมาก กิจกรรมที่สำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้านจะได้รับการอภิปรายกันในระหว่างกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ประเภทหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันในฐานะผู้เช่าผู้แก่ของหมู่บ้าน การประชุมกันเพื่อหารือรวมมือกันทั้งหมู่บ้านมีน้อยครั้ง ชาวกะเหรี่ยงไม่ต้องการต่อสู้เพื่อป้องกันเขตแดนและไม่เคยมีการทะเลาะขุ่นองเลื้อดกัน เพราะมีข้อกำหนดที่เข้มงวดทางศาสนาเกี่ยวกับการกระทำที่รุนแรง ครอบครัวที่ไม่พอใจการจัดการหมู่บ้าน อาจจะย้ายไปอยู่ในหมู่บ้านอื่นหรือไม่ก็รวมกลุ่มตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามหัวหน้าหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ส่วนมากได้รับการแต่งตั้งโดยกำนันหรือนายอำเภอ และเท่าที่สังเกตพวกกะเหรี่ยงส่วนมากมักจะกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การปกครองของชาวเขาบางเผ่าโดยมีหัวหน้าเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการนั้นเขาไม่ยอมรับ ประกอบกับบางเผ่ามีจิตใจโอนเอียงที่จะรับการช่วยเหลือโดยง่าย ซาคความรับผิดชอบ จึงเป็นการล่อแหลมต่อฝ่ายตรงข้ามที่จะดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อได้ง่าย ยังมีอีกหลายเผ่าที่นับถือหัวหน้าหมู่บ้าน หรือจารีตประเพณีของตัวเองอย่างเคร่งครัด ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นไม่รีบเอาใจใส่ และดำเนินวิธีการเข้าถึงจิตใจชาวเขาอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การกระทำก็จะขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้ชาวเขาเห็นว่าเขาไม่มีทางเลือกอื่นใด นอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวาง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับฝ่ายตรงข้ามข้าม ดังที่ พ.ศ.อ.ทวีป คำรังสัจย์³⁰ กล่าวไว้ในหนังสือปัญหาชาวเขาในประเทศไทยไว้ว่า เมื่อมีใครไปกระทำขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้เขาไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวางเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่เขารู้จัก แล้วเหตุร้ายแรงก็จะตามมา อันเป็นประโยชน์แก่การแทรกซึมทำลายของคอมมิวนิสต์เป็นอย่างยิ่ง เพราะใครคอยโอกาสเช่นนี้อยู่แล้ว

³⁰ทวีป คำรังสัจย์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายเปลี่ยนทัศนคติของชาวเขา ด้วยวิธีการต่อไปนี้³¹

1. ทำความเข้าใจให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลือในการพัฒนาทั้งบุคคลและหมู่บ้าน
2. ยอมรับสิทธิความเป็นไทยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยเทียบเป็นสิทธินั้น ๆ ตามความสำคัญ
3. สร้างศรัทธาให้ชาวเขาเห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐบาลเป็นผู้ดูแลความทุกข์สุข เห็นอกเห็นใจ ช่วยเขา ไม่ข่มเหงรังแก ตลอดจนให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา
4. ให้ชาวเขาได้ทราบถึงความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีต่อพวกเขา และโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับชาวเขา
5. ให้คำแนะนำช่วยเหลือชาวเขาทุกทาง เพื่อความอยู่ดีมีสุข ของพวกเขา เช่น ช่วยเหลือทางด้านการประกอบอาชีพ การพยาบาล โรงเรียน ตลอดจนพัฒนาอาชีพทำกิน

ปัญหาทางการศึกษา

ชาวเขาแต่ละเผ่า มีภาษาของตนเองในชีวิตประจำวัน ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเลย ภาษาไทยจึงเป็นภาษาที่สองของชาวเขา เด็กชาวเขาที่เข้าโรงเรียนจึงเกิดปัญหาทางการเรียนการสอน และเรียนได้ไม่ดีเท่าเด็กพื้นราบ เนื่องจากใช้แบบเรียนเช่นเดียวกับเด็กพื้นราบ กอรปกับชาวเขาไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนหนังสือ เพราะต้องใช้แรงงานในการทำไร่³² และชาวเขาเห็นว่าบุตรหลานที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว ไม่มีอะไรต่างกับผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ คือออกไปประกอบอาชีพอื่นไม่ได้ ดังนั้นเด็กที่โตพอ มักจะขาดโรงเรียนบ่อย ๆ เพื่อไปช่วยพ่อแม่ทำไร่

³¹ ประสิทธิ์ กิศจันทร์, เรื่องเดิม, หน้า 37.

³² เรขา ทองสวัสดิ์, การให้การศึกษาแก่เด็กชาวเขา (พิมพ์อัครสาเนา, 23 กุมภาพันธ์ 2515), หน้า 5.

เนื่องจากชาวเขาต้องใช้เวลาเรียนเช่นเดียวกับเด็กพื้นราบ ซึ่งเป็นของง่ายสำหรับ
เด็กพื้นราบ แต่ยากเหลือเกินสำหรับเด็กชาวเขา ฉะนั้น ในการสอนเด็กชาวเขาโดยใช้
ภาษาไทย และให้รู้ภาษาไทย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ควรจะได้ทราบถึงภาษา วัฒนธรรม
จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของชาวเขา แล้วนำมาเป็นเครื่องพิจารณาในการ
สร้างหลักสูตร แบบเรียน โครงการสอน และคู่มือครู สำหรับสอนเด็กชาวเขาโดยเฉพาะ

ในการจัดการศึกษาแก่เด็กชาวเขานั้น มีหน่วยงานหลายฝ่ายได้พยายามจัดตั้ง
โรงเรียนของตน เพื่อให้การศึกษาแก่ชาวเขา ซึ่งพอจะแบ่งโรงเรียนเหล่านี้ออกได้เป็น
5 ประเภท^{33, 34} คือ

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. โรงเรียนชาวเขา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย
3. โรงเรียนชาวเขา ของกองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดน
4. โรงเรียนราษฎรของมิชชันนารี
5. โรงเรียนชาวเขา ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงมหาดไทย

³³ เรขา ทองสวัสดิ์, งานชาวเขาของกรมสามัญศึกษา (อัครสำเนา), หน้า 21.

³⁴ ประสิทธิ์ คิศจันทร์, เรื่องเดิม, หน้า 21.

เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา

1. หลักสูตร

1.1 หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช 2508 กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

1.2 หลักสูตรการอบรมความรู้วิชาสามัญแก่ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและส่งเสริม
ชาวเขา ด้านการศึกษาระหว่าง 1 พฤศจิกายน 2515 ถึง 31 มกราคม
2516 กระทรวงศึกษาธิการ

2. หนังสือแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนของโรงเรียนชาวเขาและโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ใช้ทั้ง
หนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา
แบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา มี 4 เล่ม

1. แบบสอนอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 1 เรื่องลูกช้าง ของ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 2 เรื่องสามเกลอ
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

3. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 3 เรื่องเสื่อกับกระต่าย

4. สมุดภาพประกอบการเรียนภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ